

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ СВИНАРСТВА І АПВ НААН
ПОЛТАВСЬКИЙ КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ КРИЧЕВСЬКОГО
ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСНА УНІВЕРСАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
ІМЕНІ І. П. КОТЛЯРЕВСЬКОГО
ШВЕДСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ НАУК
УНІВЕРСИТЕТ МИКОЛАЯ КОПЕРНИКА

**«Актуальні питання фізіології продуктивності
сільськогосподарських тварин»**

**Міжнародна науково-практична конференція
присвячена 125-річчю від дня народження
академіка Олексія Володимировича Квасницького**

24,25 лютого 2025 року

м. Полтава

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ СВИНАРСТВА І АПВ НААН
ПОЛТАВСЬКИЙ КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ КРИЧЕВСЬКОГО
ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСНА УНІВЕРСАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
ІМЕНІ І. П. КОТЛЯРЕВСЬКОГО
ШВЕДСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ НАУК
УНІВЕРСИТЕТ МИКОЛАЯ КОПЕРНИКА

**«Актуальні питання фізіології продуктивності
сільськогосподарських тварин»**

**Матеріали міжнародної науково-практичної конференції
присвяченої 125-річчю від дня народження
академіка Олексія Володимировича Квасницького**

24-25 лютого 2025 року

м. Полтава

Рекомендовано до друку вченою Радою факультету Технологій тваринництва та продовольства Полтавського державного аграрного університету (протокол № 8 від 19.03.2025 р.)

УДК 636:591.1

А 43

Редакційна колегія:

Олександр ГАЛИЧ – ректор Полтавського державного аграрного університету, кандидат економічних наук, професор – голова оргкомітету;

Анатолій ШОСТЯ – проректор з науково–педагогічної, наукової роботи Полтавського державного аграрного університету, доктор сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник – співголова оргкомітету

Марія ІЛЬЧЕНКО – доцент кафедри біології продуктивності тварин імені академіка О.В. Квасницького Полтавського державного аграрного університету, кандидат сільськогосподарських наук, старший дослідник – відповідальний секретар.

Світлана УСЕНКО – декан факультету технологій тваринництва та продовольства Полтавського державного аграрного університету, доктор сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник;

Олександр ЦЕРЕНЮК – директор Інституту свинарства і агропромислового виробництва Національної академії аграрних наук України, доктор сільськогосподарських наук, професор;

Олександр СУПРУНЕНКО – директор Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського, кандидат історичних наук;

Олена ШИЯН – завідувачка науково – дослідного експозиційного відділу природи Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського;

Алла ПАВЛЕНКО – завідувачка відділу документів із технічних та природничих наук Полтавської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Івана Котляревського;

Віктор САМОРОДОВ – доцент кафедри захисту рослин навчально-наукового інституту агротехнологій, селекції та екології Полтавського державного аграрного університету;

Віктор СЛИНЬКО – професор кафедри технологій виробництва продукції тваринництва Полтавського державного аграрного університету, кандидат сільськогосподарських наук, доцент;

Олена МИРОНЕНКО - доцент кафедри біології продуктивності тварин імені академіка О.В. Квасницького Полтавського державного аграрного університету, кандидат сільськогосподарських наук, доцент;

Альона СЯБРО – старший викладач кафедри технології виробництва продукції тваринництва Полтавського державного аграрного університету, доктор філософії;

Іван ЖЕЛІЗНЯК – завідувач навчально-наукової лабораторії біотехнології відтворення сільськогосподарських тварин імені академіка В.Ф. Коваленка кафедри біології продуктивності тварин імені академіка О. В. Квасницького Полтавського державного аграрного університету.

Галія ЗАМАРАЦЬКА – асоційована професорка Шведського університету сільськогосподарських наук (м. Уппсала), фахівчиня із зовнішнього співробітництва з питань якості продуктів харчування, координаторка дослідницьких шкіл «Фокус на продуктах харчування і біоматеріалах» і «LiFT» («Технології майбутнього для виробництва продуктів харчування»), почесна професорка Полтавського державного аграрного університету

Клаус–Петер БРЮССОВ – професор, габілітований доктор, почесний доктор університету Миколая Коперника

До збірника матеріалів міжнародної науково-практичної конференції ввійшли результати досліджень щодо актуальних проблем фізіології тварин. Матеріали надруковані в авторській редакції.

Редакційна колегія може не розділяти поглядів авторів. Відповідальність за зміст матеріалів, точність наведених фактів, цитат, посилань на джерела, достовірність іншої інформації та за додержання норм авторського права несуть автори.

Міжнародна науково-практична конференція присвячена 125-річчю від дня народження академіка Олексія Володимировича Квасницького «Актуальні питання фізіології продуктивності сільськогосподарських тварин»: міжнародної науково-практичної конференції, 24-25 лютого 2025 р. Полтава : ПДАУ, 2025. 140 с.

© Колектив авторів

© Полтавський державний аграрний університет

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	9
Самородов В. М., Кигим С. Л., Шиян О. О. ТВОРЧІ ПОРОГИ АКАДЕМІКА О. В. КВАСНИЦЬКОГО (1900 - 1989) НА ТЛІ ЙОГО БІОГРАФІЇ	10
Церенюк О.М., Кунець В.В., Міненко Г.В. Боржак Т.М. РАРИТЕТНІ НАУКОВІ ДЖЕРЕЛА 30-ТИХ РОКІВ ХХ СТ. З ТВОРЧОЇ СПАДЩИНИ О. В. КВАСНИЦЬКОГО У СУЧАСНОМУ НАУКОВОМУ ОБІГУ	14
Шиян О. О., Кигим С. Л. МЕМОРІЇ АКАДЕМІКА О. В. КВАСНИЦЬКОГО (1900-1989) У ЗІБРАННІ ПОЛТАВСЬКОГО КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ ІМЕНІ ВАСИЛЯ КРИЧЕВСЬКОГО.....	17
Адміна Н. Г., Адмін О. Є. ЗАПЛІДНЮВАНІСТЬ КОРИВ-ПЕРВІСТОК У РІЗНІ СЕЗОНИ РОКУ	20
Андрущенко А.В. ЖИРНІСТЬ МОЛОКА КОРИВ	22
Бойчук Б.І., Грищук І.А., Карповський В.І. ВПЛИВ АВТОНОМНОЇ НЕРВОВОЇ СИСТЕМИ НА ВМІСТ ЛІПОПРОТЕЇДІВ У КРОВІ КІЗ	24
Ващенко П.А., Городничий В.А., Степаненко С.О. ТЕПЛОВИЙ СТРЕС У МОЛОЧНОМУ СКОТАРСТВІ: НАСЛІДКИ ТА ШЛЯХИ МІНІМІЗАЦІЇ	26
Войтенко С.Л., Сидоренко О.В. ДО ПИТАННЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ГЕНОФОНДУ СВИНЕЙ	28
Гащук В.Я., Мазур Н.П., Бойко А.О. ЦИФРОВІ СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ ЗДОРОВ'Я КОРИВ	31
Гужвинська С.О., Ващик Є.В., Кошелєв В.В. МІКРОФЛОРА СЕКРЕТУ МОЛОЧНОЇ ЗАЛОЗИ ПРИ РІЗНИХ ФОРМАХ МАСТИТУ У КОРИВ	33
Данчук В.О., Карповський В.І. ВПЛИВ НАНОСПОЛУК МАГНІЮ НА ПОКАЗНИКИ ОБМІНУ БІЛКА У СВИНОМАТОК.....	35
Зелінка М.П., Федорович Є.І., Мазур Н.П. ГЕМАТОЛОГІЧНИЙ ПРОФІЛЬ КРОВІ КОРИВ ПОРОДИ ЛІМУЗИН РІЗНОЇ СЕЛЕКЦІЇ	37
Зінов'єв С. Г., Кольчик О. В., Акімов О. В. ЗАСВОЄННЯ ПОЖИВНИХ РЕЧОВИН КОРМУ СВИНЯМИ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД ЇХ СТАТІ	39
Зінов'єв С.Г., Курман А.Ф., Сініцин О.С. ФІТОДЕЗІНФЕКТ НА ОСНОВІ <i>JUGLANS REGIA</i> В ОРГАНІЧНОМУ СВИНАРСТВІ	43
Іваницький І.Т., Шаран М.М. ЯКІСНІ ПОКАЗНИКИ ЕЯКУЛЯТІВ КНУРІВ ПІСЛЯ ЗГОДОВУВАННЯ КОМПЛЕКСНОЇ ДОБАВКИ ЗА УМОВ ТЕПЛООВОГО СТРЕСУ	47

Ільченко М.О., Шаферівський Б.С., Кузьменко Л.М. БІОХІМІЧНИЙ СКЛАД СПЕРМИ ТА ЇЇ ПЛАЗМИ У КНУРІВ ТА ЇХ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ..	49
Ільчишина М.М., Грищук І.А., Карповський В.І. ВПЛИВ АВТОНОМНОЇ НЕРВОВОЇ СИСТЕМИ НА ПОКАЗНИКИ ОМЕГА-3 І ОМЕГА-6 ЖИРНИХ КИСЛОТ У МОЛОЦІ КОРОВИ	51
Калічак Є. В., Брошков М. М. БІОХІМІЧНІ ПАРАМЕТРИ СИРОВАТКИ КРОВІ СОБАК З НЕОПЛАЗІЄЮ	53
Караванський М. О., Брошков М.М. АДАПТИВНИЙ ВПЛИВ РЕЧОВИН ГУМІНОВОЇ ПРИРОДИ НА ОРГАНІЗМ ТЕЛЯТ В РАННІЙ НЕОНАТАЛЬНИЙ ПЕРІОД	56
Карбан Ю. В. ОСОБЛИВОСТІ ЛАКТАЦІЇ ТА ЯКІСТЬ МОЛОКА КІЗ РІЗНИХ ПОРІД.....	58
Коваленко Л.В., Коренева Ю.М., Палій А.П. ВИЗНАЧЕННЯ ЕМБРІОТОКСИЧНОСТІ ДЕЗІНФІКУЮЧИХ ПРЕПАРАТІВ НА ОСНОВІ БІНАРНИХ НАНОЧАСТИНОК АРГЕНТУМУ, МІДІ ТА ЦИНКУ НА БІЛИХ ЩУРАХ.....	60
Климась А.Р. ПОШИРЕННЯ ТА СИМПТОМИ ХВОРОБ ПАЛЬЦІВ У КОРІВ	62
Ковальчук О. О., Томчук В. А., Греля Р.В., Химинець П.С. СТАН АНТИОКСИДАНТНОЇ СИСТЕМИ СВИНЕЙ ЗА ДІЇ НАНОСПОЛУК МЕТАЛІВ.....	65
Козак А. Б., Халак В. І., Бордун О. М. ОЗНАКИ ВЛАСНОЇ ПРОДУКТИВНОСТІ РЕМОНТНИХ СВИНОК ВЕЛИКОЇ БІЛОЇ ПОРОДИ ФРАНЦУЗЬКОЇ СЕЛЕКЦІЇ, ЇХ МІНЛИВІСТЬ ТА КОРЕЛЯЦІЙНИЙ АНАЛІЗ	67
Кравченко О.І. ФІЗІОЛОГІЧНІ ТА ПРОДУКТИВНІ ЗМІНИ У КІЗ В УМОВАХ ВОДНОГО СТРЕСУ	70
Кульбако О.В., Журенок О.В., Грищук І.А. ВПЛИВ ВЕГЕТАТИВНОЇ РЕГУЛЯЦІЇ НА ВМІСТ ФОСФОРУ І КАЛЬЦІЮ В ОРГАНІЗМІ КУРЕЙ-НЕСУЧОК.....	72
Лобченко С.Ф., Біндюг О.А., Боржак Т.М., Ільченко М.О. ВПЛИВ СПЕРМИ КНУРІВ, ЩО ОСЦИЛЬОВАНА З АМПЛІТУДОЮ В 0,5 ТА 1,0 °С НА ПОКАЗНИКИ ВІДТВОРЮВАЛЬНОЇ ЗДАТНОСТІ СВИНОМАТОК	74
Марченко В. А., Ткачов А. В., Петраш В. С. ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ ПРИ ВИРОБНИЦТВІ ПРОДУКЦІЇ СКОТАРСТВА	77

Матіюк В. В., Сасенко А. М., Пека М. Ю. ВПЛИВ ПОЛІМОРФІЗМІВ У ГЕНАХ ЕСТРОГЕНОВОГО ТА ПРОЛАКТИНОВОГО РЕЦЕПТОРІВ НА ВІДТВОРЮВАЛЬНІ ЯКОСТІ СВИНОМАТОК МИРГОРОДСЬКОЇ, ПОЛТАВСЬКОЇ М'ЯСНОЇ ТА УЕЛЬСЬКОЇ ПОРИД	78
Мироненко О.І., Фесенко О.Г., Панасова Т.Г. ВПЛИВ КОМПЛЕКСНОЇ КОРМОВОЇ ДОБАВКИ НА ТРАВЛЕННЯ СВИНЕЙ	81
Ніколенко І.В., Данчук О.В. ІНТЕНСИФІКАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА СВИНИНИ ЗА УМОВ ВПРОВАДЖЕННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПРИ РІЗНИХ КЛІМАТИЧНИХ УМОВАХ.....	83
Панасова Т.Г., Мироненко О.І. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТРАНСПЛАНТАЦІЇ ЕМБРІОНІВ У КОНЬАРСТВІ	85
Петраш В.В., Прусова Г.В. Ткачова І.В. ВПЛИВ ТЕМПЕРАТУРИ ПОВІТРЯ НА МОЛОЧНУ ПРОДУКТИВНІСТЬ КОРІВ.....	88
Петулько П.В. ВПЛИВ ЗГОДОВУВАННЯ ГІДРОПОННОЇ ЗЕЛЕНІ НА ЯКІСТЬ ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА	90
Поліщук А. А., Шостя А.М., Желізняк І.М. ПРОЦЕСИ ТРАВЛЕННЯ У СВИНЕЙ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД ЯКОСТІ ПРОТЕЇНА НАСІННЯ СОЇ.....	92
Португейс О.О. ТИТР АНТИТІЛ ПРОТИ ВІРУСУ СОБАЧОЇ ЧУМИ ТА ТОКСОПЛАЗМОЗУ У СИРОВАТЦІ КРОВІ СОБАК З ЕПІЛЕПСІЄЮ.....	96
Рівіс Й. Ф., Постоєнко В. О., Стадницька О. І., Безалтична О. О. КОЕФІЦІЄНТИ ПЕРЕХОДУ ТА ВМІСТ ВАЖКИХ МЕТАЛІВ І ЖИРНИХ КИСЛОТ У БДЖОЛИНИХ СТІЛЬНИКАХ У РІЗНИХ ЗОНАХ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ	98
Сарнавська І.В., Маховий А.Г., Брик Р.О., Самовик А.С. ВПЛИВ ЦИНКУ У ФОРМІ НАНОАКВАХЕЛАТУ НА ВІДТВОРЮВАЛЬНУ ЗДАТНІСТЬ КНУРІВ-ПЛІДНИКІВ	102
Сарнавська І.В., Шостя А.М., Маховий О.Г., Шпирна І.Г. РОЛЬ ВІТАМІНІВ АНТИОКСИДАНТНОЇ ДІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ВІДТВОРНОЇ ЗДАТНОСТІ СВИНОМАТОК.....	104
Сябро А.С., Слинько В.Г., Березницький В.І. РОЛЬ ПРООКСИДАНТНО-АНТИОКСИДАНТНОГО ГОМЕОСТАЗУ У ПРОТІКАННІ СПЕРМАТОГЕНЕЗУ	106
Ткачова І.В., Лютих С.В., Чехічин А.В. ЕТАПИ ТА ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ РИСИСТОЇ ПОРОДИ КОНЕЙ.....	109
Усенко С.О., Шостя А.М. ЗМІНА ПРООКСИДАНТНО-АНТИОКСИДАНТНОГО ГОМЕОСТАЗУ У КНУРІВ-ПЛІДНИКІВ ПРИ ЗГОДОВУВАННІ НАНОАКВАХЕЛАТІВ.....	111

Федак В. Д., Полуліх М. І., Стадницька О. І., Терпай В. П., Китаєва А. П. Безалтична О. О. КІЛЬКІСНІ І ЯКІСНІ ПОКАЗНИКИ МОЛОКА КОРИВ-ПЕРВІСТОК БУРОЇ КАРПАТСЬКОЇ ПОРОДИ РІЗНОГО ТИПУ КОНСТИТУЦІЇ.....	114
Фролова Г.О., Ткачова І.В. РІВЕНЬ МІНЛИВОСТІ ОЗНАК КОНЕЙ ОРЛОВСЬКОЇ РИСИСТОЇ ПОРОДИ ВІТЧИЗНЯНОЇ ПОПУЛЯЦІЇ.....	116
Халак В. І., Волощук В. М., Церенюк О. М., Засуха Л. В. ПОКАЗНИКИ БІЛКОВОГО ОБМІНУ ТА ЇХ ЗВ'ЯЗОК З ПРОДУКТИВНІСТЮ МОЛОДНЯКУ СВИНЕЙ ВЕЛИКОЇ БІЛОЇ ПОРОДИ УГОРСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ	119
Чілік М.І. ГЕМАТОЛОГІЧНІ ПОКАЗНИКИ КРОВІ У СЕРОПОЗИТИВНИХ ТА СЕРОНЕГАТИВНИХ НА ТОКСОПЛАЗМОЗ КОТІВ З АТОПІЧНИМИ ДЕРМАТИТАМИ	122
Bevz N. L., Lykhach V. Y. PRODUCTIVE TRAITS OF SOWS WITH THE USE OF FEED ADDITIVE «IMUNOCHASNYK»	124
Brüssow K.-P., Vernunft A., Rátky J., Jaskowski J.M. SINGLE FIXED-TIME LAPAROSCOPIC INTRAUTERINE INSEMINATION AS A TOOL TO OBTAIN LOW-DIVERSITY PORCINE EMBRYOS	126
Chentsov M. M., Lykhach A. V. INTEREST OF PIGS IN GROWING UP TO ENRICHMENT OBJECTS	127
Khavin O.V., Redko V.I., Bobrytska O.M. HEART RATE VARIABILITY IN DOGS WITH DIFFERENT AUTONOMIC STATUS	129
Pastukhova T.A., Fisenko S.A. HEMATOLOGICAL BLOOD INDICES OF CHAROLAIS HEIFERS OF DIFFERENT GENOTYPES	131
Shablia V. P., Syromiatnykov Y. M., Shablia P. V. USING PIG MANURE HYDROWASH AS A LIQUID COMPONENT IN OBTAINING HUMIC ACID FROM ORGANIC WASTE.....	133
Shelevach A.V. NITROGEN EXCHANGE IN THE RUMEN OF BULLS WHEN FEEDING DIFFERENT FORMS OF FIBER-CONTAINING FORAGE.....	135
Yaroschuk D.A., Lykhach A.V. FATTENING TRAITS OF PIGS DEPENDING ON ACTIVITY CLASS.....	137

ПЕРЕДМОВА

Міжнародна науково-практична конференція присвячена 125-річчю від дня народження видатного вченого – академіка Академії наук УРСР, Героя Соціалістичної Праці, Лауреата Державної премії УРСР, заслуженого діяча науки і техніки УРСР Олексія Володимировича Квасницького (1900–1989 рр.).

Академік О. В. Квасницький – автор наукових розробок світового рівня. У 1950 році Олексієм Володимировичем вперше у світі одержані хірургічним способом поросята-трансплантати. Він дослідив у віковому аспекті фізіологію: травлення і обміну речовин (1930–1981 рр.), лактації (1932–1970 рр.), вищої нервової діяльності (1953–1960 рр.) у свиней, репродукції у свиней, корів, овець, кролів (1946–1989 рр.). Розробив теоретичні основи і практичні рекомендації щодо раннього і надраннього (10-денного) відлучення поросят, а відтак – технологію інтенсивного використання свиноматок (1963–1982 рр.), працював над розробкою методу полібаричної стимуляції багатопліддя і великопліддя свиноматок (1973–1985 рр.), створив фракційний метод штучного осіменіння свиней (1957–1985 рр.).

Олексій Володимирович автор 33 книг, монографій, брошур, 154 статей, численних науково-популярних робіт. Його винахідницька і конструкторська діяльність втілена у 26 авторських свідоцтвах.

Наукові праці О. В. Квасницького перекладались на французьку, угорську, чеську, естонську, іспанську та англійську мови і широко відомі науковій світовій спільноті.

Академік О. В. Квасницький підготував 35 кандидатів і докторів наук.

Пріоритетним напрямом робіт наукової школи академіка О. В. Квасницького були і є застосування фізіологічних методів підвищення репродуктивної здатності тварин. Тому всі біотехнологічні розробки незмінно ґрунтуються на теоретичному принципі розкриття і використання фізіологічних закономірностей організму свині.

Самородов В. М.

доцент кафедри захисту рослин,
*Полтавський державний аграрний
університет,*

м. Полтава, Україна,

Кигим С. Л.

ст. наукова співробітниця науково-
дослідного експозиційного відділу природи,

Шиян О. О.

завідувачка науково-дослідного
експозиційного відділу природи,

*Полтавський краєзнавчий музей
імені Василя Кричевського,*

м. Полтава, Україна

ТВОРЧІ ПОРОГИ АКАДЕМІКА О. В. КВАСНИЦЬКОГО (1900 - 1989) НА ТЛІ ЙОГО БІОГРАФІЇ

Найрезультативніший із дослідників полтавської аграрної спільноти – саме так можна сказати про Героя Соціалістичної Праці, Почесного громадянина Полтави, кавалера багатьох орденів та медалей, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки, Заслуженого діяча науки, академіка АН УРСР та УАСГН, доктора біологічних наук, професора Олексія Володимировича Квасницького [1, 4, 5].

Він народився 12 (24) лютого 1900 року на Миколаївщині, в багатодітній селянській родині. У ній Олексій був восьмою дитиною. Дитячі та юнацькі роки майбутнього вченого минули в праці, але з усіх дітей він найбільше хотів навчатися, це робив старанно і відповідально. Тому не дивно, що скрізь був відмінником, тож став улюбленцем сільського вчителя. Саме він радив батькові Олексія послати його до семінарії. Але Володимир Семенович вважав, що його син повинен бути поштовим чиновником. Щоб здійснити це глава родини навіть продав конячину, та за отримані гроші влаштував сина на пошту. Попрацювавши на ній деякий час, Олексій учинив батькам демарш, заявивши, що більше не за яких умов не переступить поріг цієї остогидлої йому установи. Після цього батько пом'якшав, пішовши на компроміс. Його сутність полягала в тому, що син ще буде працювати канцеляристом, але стане екстерном готуватися до вступу в учительську семінарію в Херсоні. Для цього Олексію ночами довелося сидіти за книжками, це дуже дисциплінувало юнака і його зарахували до семінарії. Головною мрією тодішнього життя нашого героя було стати вчителем і, хоч його потім виключили з семінарії за виступи проти рутини, яка тут панувала, він не занепав духом. Влаштувавшись в Добровеличківську учительську семінарію, Олексій Квасницький пройшов її повний курс, закінчивши у 1921 р. [1].

Цей рік був на Таврії дуже важким, і, щоб позбутися голоду молодий вчитель, дізнавшись, що десь на Поділлі добре з харчами попрямував до

Кам'янця-Подільського. Йому стало відомо, що у цьому місті багато вишів і навіть є університет. Олексію Квасницькому так хотілося вчитися, що він без грошей, теплого одягу, в дерев'яних постолах власного виробництва восени 1921 р. опинився в Кам'янці-Подільському, витримавши екзамени у місцевий сільськогосподарський інститут [1, 4].

Ставши студентом, він не позбувся злиднів. Голод і тут супроводжував його. На допомогу прийшла батькова наука. Вже ставши маститим вченим, Олексій Володимирович згадував: «Спасибі батькові...я умів робити все: колодки для взуття, шив чоботи із шкіри, власної вичинки, столярював, ремонтував годинники, на пекарні носив мішки з борошном, розвантажувал вагони, був лісорубом, учителював...». Окрім цього він встигав бути членом усіх гуртків і товариств, які тоді діяли в інституті, вчитися лише на «відмінно». З тих пір і на все життя О. В. Квасницький став справжнім працелюбом, віддаючи роботі 18-19 годин на добу. Разом із цим, Олексій Володимирович пристрастився до творчої праці, саме вона посприяла йому в проходженні стажування на Дніпропетровській сільськогосподарській дослідній станції [1]. Тут йому, фахівцю із вищою освітою, запропонували місце свинаря. Лише воно було на той час вакантним. О. В. Квасницький погодився, адже йому дуже хотілося самостійно випробувати себе в дослідницькій справі. Це настільки здивувало керівників станції, що її директор і його замісник, розгледівши його потяг до науки, перевели Олексія спершу на посаду техника, а згодом стажера. Сумлінною працею він виправдав довіру до нього, провівши цікавий і надто актуальний на той час дослід із заміни такого дефіцитного коров'ячого молока соняшниковою макухою при годівлі поросят-сосунів [1]. Об'єктивно слід зазначити, що тема цієї роботи хоч і була обрана випадково, але стала знаменною для О. В. Квасницького. Починаючи з неї, впродовж усього подальшого життя Олексій Володимирович переважно досліджував фізіологію свиней. Тобто бачимо, що рік стажування (1925-1926) на Станції став для нього знаковим як для дослідника. Але тоді він ще не відбувся як вчений.

На нашу думку це сталося тоді, коли О. В. Квасницький працював у Вінницькому сільськогосподарському технікумі (1926-1930) [1]. Саме тут він проявив свої педагогічні здібності, які допомогли йому на усе подальше життя досконало оволодіти знаннями із анатомії і фізіології сільськогосподарських тварин. Яскравий приклад цьому те, що за рік роботи Олексій Володимирович зумів перекласти на українську мову з російської капітальний підручник професора К. М. Кржишковського з фізіології тварин для сільськогосподарських вишів. У 1931 р. ця праця побачила світ у «Держсільгоспвидаві» [3].

У Вінниці О. В. Квасницький відбувся як вправний хірург, адже постійно оперував собак за методом академіка І. П. Павлова. Із тих пір Нобелівський лауреат став головним вчителем Олексія Володимировича. Він же був одним із найцілеспрямованіших послідовників вчення свого кумира у галузі фізіології, перенісши його у тваринництво [2]. Цьому неабияк сприяла

дружба О. В. Квасницького із згаданим вище К. М. Кржишковським, який був учнем І. П. Павлова і послідовником його ідей [3].

Саме Костянтин Миколайович підтримав вибір Олексія Володимировича на переїзд до Полтави у НДІ свинарства та вивчати тут фізіологію травлення свиней. І майбутній академік дослухався до порад свого наставника, чим і уславився як творець піонерських досліджень із зазначених вище тематик [1, 2]. Вже перший експеримент, проведений О. В. Квасницьким у Полтаві із накладання шлункових фістул приніс йому неабияке визнання, адже це була перша в історії світової фізіології сільськогосподарських тварин подібна вдала операція [1, 4]. Саме після цього відбулося становлення О. В. Квасницького як вченого-теоретика, справжнього новатора такої важливої сільськогосподарської галузі України як свинарство [1, 5]. Працюючи від березня 1931 року у тогочасному Полтавському науково-дослідному інституті свинарства, теперішньому Інституті свинарства та АПВ НААН, вчений віддав йому майже 60 років свого, сповненого наукових пошуків, життя. Тут він здійснив свої розробки, які отримали всесвітнє визнання, тут сформував власну наукову школу, яка й нині, рік за роком, послідовно працює над удосконаленням методів та ідей фундатора [1, 4]. Розпочаті тут сім напрямів його роботи, починаються від фізіології травлення свиней і закінчуються ембріоселекцією. Усі вони вважаються працями світового виміру [1, 4, 5]. Це не лише стосується України. Адже праці вченого перекладені на 10 мов народів світу, серед пануючих англійської та іспанської, до таких вузьколокальних мов як естонська та угорська [1]. Усі вони читаються легко і цікаво, а це на думку перекладачів перша ознака справжнього таланту його автора.

Понад 30 років Олексій Квасницький очолював кафедру фізіології тварин у Полтавському сільськогосподарському інституті (нинішньому Полтавському державному аграрному університеті). Він демонстрував власним прикладом, що обдарований учений може бути ще і талановитим викладачем. До речі, Квасницький-педагог був переконаний у тому, що “студентові науково-дослідна робота допомагає глибше та повніше пізнавати природу... долати труднощі, ставити і вирішувати проблеми” [1]. Академік, попри свою зайнятість, знаходив час для ведення студентського наукового гуртка. Здібну та працьовиту молодь Олексій Квасницький не залишав, а навчав далі, в аспірантурі. Таким чином він підготував 35 кандидатів та докторів наук, серед яких, зокрема, – академік НААН В. Ф. Коваленко, доктор біологічних наук Н. А. Мартиненко, Є. П. Стекленов. Вони, сформували власні наукові школи, які нині торують дослідницькі шляхи, прокладені колись їхнім учителем і наставником. Це лише один із результатів унікального науково-педагогічного дару Олексія Володимировича. Його досягнення не обмежуються лише педагогікою. Він постійно генерував наукові ідеї. Кожну з них вчений перевіряв і вдосконалював, а згодом – впроваджував у виробництво. Таким чином він довів справедливність думки про те, що “практика – це добре відпрацьована теорія”. Цей принцип

пояснює, чому серед напрацювань Олексія Квасницького не має робіт-одноденок [1].

Видатний учений жив у доволі непростий час. При цьому він здобув високу наукову репутацію. Згадаймо лише тодішню боротьбу з генетикою. Через це загинуло багато унікальних ідей і людей, але Олексія Квасницького лиха доля обминула. Й не через його ідейну слухняність чи сумирність. Він завжди залишався поза чварами, жив дослідями і науковим пошуком. Через те й став піонером у науці, зокрема у кількох напрямках фізіології сільськогосподарських тварин. У цій царині Олексію Володимировичу довелося, як-то кажуть починати “з нуля”. Функціональні дослідження дозволили полтавському вченому розробити й широко запровадити у практику тваринництва новий високоефективний метод розведення свиней, апаратуру для здійснення цього. До речі, від 48 років життя всі прилади, необхідні для проведення експериментів, О. В. Квасницький робив власними руками, а вже потім передавав зразки професійним виробникам. Свою останню заявку на винахід він відправив коли йому виповнилося 89 років! Це унікальний приклад інтелектуального довголіття, яким не може похвалитися жоден дослідник Полтавщини [5]. Повчитися у відомого дослідника не за його публікаціями, а за власноруч сконструйованими приладами, приїздили колеги із різних країн світу від Куби і США до Китаю та Японії [1].

75 років тому Олексій Квасницький першим в історії світової науки отримав поросят-трансплантатів, відкривши таким чином нову сторінку в цій галузі. Її відновлення в сучасних умовах відбулося лише в 1996 році. Це є свідченням того, наскільки Олексій Володимирович своїми ідеями випереджав час. У 2000 році науковці США та Нідерландів на міжнародному рівні відзначили 50-річчя цього революційного відкриття українського вченого Олексія Квасницького [1, 5].

Видатний полтавець розробляв методи роботизації свинарства та працював над впровадженням у цю галузь тваринництва методів генної інженерії. Він розробив програми проведення необхідних експериментів, але реалізувати їх не судилося: 28 листопада 1989 року Олексія Квасницького не стало. Але й досі жива започаткована ним справа, яка дала науковий і творчий поштовх нинішньому поколінню вчених.

Список використаних джерел

1. В. Ф. Коваленко, В. М. Нагаєвич, Т. П. Гармаш. Академік Квасницький Олексій Володимирович (1900-1989): Життєвий і творчий Полтава: Полтавський літератор. 2005. 152 с.
2. Квасницький А. В., Конюхова В. А. Применение учения И. П. Павлова в животноводстве. Киев.: Изд-во АН УССР. 1954. 183 с.
3. Кржешковський К. М. Фізіологія тварин підручник у с.-г. вишах Харків-Київ: Держсільгоспвидав. 1931. 556 с.

4. Самородов В. М., Іваненко П. І. Квасницький Олексій Володимирович. Енциклопедія Сучасної України. Київ. 2012. Т. 12: Кал-Киї. С. 556.

5. Самородов В. М., Кигим С. Л. Полтавський вимір Національної академії наук України (1918 – 2018): Події. Постаті. Пам'ять. Полтава: Дивосвіт. 2019. 240 с.

Церенюк О.М.

д. с.-г. н., директор, професор,

Кунець В.В.

к. і. н., пров. н. с. лабораторії наукових досліджень з питань інтелектуальної власності та маркетингу інновацій, с. н. с.,

Міненко Г.В.

к. с.-г. н., с. н. с. лабораторії наукових досліджень з питань інтелектуальної власності та маркетингу інновацій, с. н. с.,

Боржак Т.М.

н. с. лабораторії наукових досліджень з питань інтелектуальної власності та маркетингу інновацій,

Інститут свинарства і АПВ НААН,

м. Полтава, Україна

РАРИТЕТНІ НАУКОВІ ДЖЕРЕЛА 30-ТИХ РОКІВ ХХ СТ. З ТВОРЧОЇ СПАДЩИНИ О. В. КВАСНИЦЬКОГО У СУЧАСНОМУ НАУКОВОМУ ОБІГУ

У розвитку української національної ідеї виключне значення має історія науки в особах, їх наукова, освітянська та творча ініціатива, яка заклала підвалини формування української ідентичності.

В умовах сьогоденних лихоліть минуле та сучасне нерозривно поєднані, вони синергують у досвіді та традиціях поколінь. Тому пріоритетом у дослідженнях істориків, біографістів, бібліографів залишається Людина, її здобутки, досвід, її «слід» у науці, тобто творча спадщина, яку вона заповіла сучасній генерації науковців.

З огляду на вище наведене, наукова бібліотека Інституту свинарства і АПВ НААН розпочинає проект просопографічних досліджень під назвою «Бібліотека як «місце пам'яті» діячів вітчизняної аграрної науки». Метою якого є збір, формування, оцифрування та збереження матеріалів про видатних вчених Полтавщини у рукописному (архівні матеріали), друкованому (публікації) вигляді з оприлюдненням знайденого в електронному форматі на сайті установи .

Приводом для реалізації проекту стали дві ювілейні дати, які відзначатимуться науковою спільнотою протягом 2025 р., а саме, 125-річчя